

Τῇ Ἐλλογιμωτάτῃ κυρία Ἑλένη Μαράκη, Προέδρῳ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνθρωπιστικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, θυγατρὶ τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῇ, χάριν και εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.

Χριστὸς Ἀνέστη!

Ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὸ ἀπὸ 1' Μαρτίου ἐ. ἔ. αἴτημα ὑμῶν, ἀσμένως σᾶς ἀποστέλλομεν τὸ παρὸν Μήνυμα, ὅπως αὐτὸ ἀναγνωσθῇ ὑπὸ τοῦ Ἱερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κυρίου Εἰρηναίου, Ἐκπροσώπου τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κατὰ τὴν ἑναρξιν, τὴν 27^{ην} Ἀπριλίου 2018, τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμποσίου «Θρησκεία καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα», ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ προσκίνητον τῆς ἱστορίας ἀποτελεῖ σημαντικὸν βῆμα εἰς τὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἐφέτος, συμπληροῦνται ἑβδομήκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς Διακηρύξεώς των, ἐν τῷ Προοιμίῳ τῆς ὁποίας χαρακτηρίζονται ταῦτα ὡς «τὸ κοινὸν ἰδανικόν, πρὸς τὸ ὅποιον ὀφείλουσαν νὰ κατατείνουσαν ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ τὰ ἔθνη». Μέχρι σήμερον, ἔχει συντελεσθῆ ἀρκετὴ πρόοδος εἰς τὸν τομέα συνταγματικῆς κατοχυρώσεως καὶ διεθνούς προστασίας τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὅποια εὐρίσκονται διαρκῶς εἰς τὴν ἐπικαιρότητα, χωρὶς βεβαίως νὰ λείπουσαν ἀμφισβητήσεις ὄχι μόνον τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρος των, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς χρησιμότητος καὶ λειτουργικότητος των διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐπίλυσιν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων.

Πολλὰ διὰ τὸ μέλλον τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν θρησκείων ἀπέναντι εἰς αὐτά. Εἶναι γνωστὴ ἡ συγκρουσιακὴ πορεία τῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως μέ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως αὐτὰ διευπλώθησαν διὰ τῆς «Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1789. Βεβαίως, ἡ στάσις τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὴν ἀντιεκκλησιαστικὴν τάσιν τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Διαφωτισμοῦ, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουσαν τὴν θρησκείαν κατάλοιπον τῆς προνεωτερικῆς ἐποχῆς. Ὑπῆρχον δὲ καὶ οὐσιαστικοὶ λόγοι διὰ τὴν ἀντιπαράθεσιν, λόγω τῶν διαφορῶν εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν καὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἄγονος σύγκρουσις ἐσυνεχίσθη μέχρι τῶν μέσων τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος. Μετὰ τὸν καταστροφικὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, ἡ στάσις τῶν δυτικῶν Ἐκκλησιῶν βαθμιαίως ἤλλαξε, καὶ σήμερον αὐταὶ ἐμφανίζονται ὡς πρωτεργάται εἰς τὴν υπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς, δυστυχῶς, νὰ ἔχουσαν ἐκλείψει καὶ αἱ προκαταλήψεις τῶν συγχρόνων ἀνθρωπιστικῶν κινήματων ἀπέναντι εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Εἰς τὸν χῶρον τῆς Ὁρθοδοξίας, δέν ὑπάρχει ἐνιαία στάσις ἐναντι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Καταγράφονται τάσεις ταυτίσεως τοῦ Διαφωτισμοῦ

μέ τήν ἀντιεκκλησιαστικήν διάστασίν του, μέ τόν αὐτονομισμόν καί τόν ἀτομοκεντρισμόν. Ἐπικρατοῦν, εὐρύτερον, «ἀμυντικά» τοποθετήσεις ἀπέναντι εἰς τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, τά ὅποια χαρακτηρίζονται ὡς ἀπειλή διά τήν ὀρθόδοξον ἡμῶν ταυτότητα καί διά τάς κοινοτικές παραδόσεις μας.

Θεωροῦμεν, ὅτι ὁ διάλογος τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νά τεθῆ ἐπί ἄλλης βάσεως. Δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπαναληφθοῦν καί παρ' ἡμῖν τά λάθη τῆς συγκρούσεως Χριστιανισμοῦ καί δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τά ὅποια συνέβησαν εἰς τήν Δύσιν. Ἐξ ἄλλου, ἀπό τόν χῶρον τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας ἀπουσιάζει ὁ ὑπερτονισμός τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας καί τῆς ὀλικῆς διαφθορᾶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διά τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ὅπως ἰσχύει εἰς τάς δύο δυτικές χριστιανικές παραδόσεις. Ἡ ὀρθόδοξος ἀνθρωπολογία, ἐν τῇ ὅποια κεντρικήν θέσιν κατέχουν αἱ ἔννοιαί τῆς ἐλευθερίας, τοῦ προσώπου καί τοῦ «λόγου», ἀποτελεῖ τήν θεολογικήν βάσιν διά τόν διάλογον μέ δυτικές ἀνθρωπιστικές παραδόσεις, αἱ ὅποια, ἀκριβῶς, βασιζονται ἐπί τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ λόγου. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι, χωρίς τόν διάλογον μέ τήν νεωτερικότητα, ἡ Ὁρθοδοξία θά ἀντιμετωπίσῃ πολλάς δυσκολίας εἰς τήν συνάντησίν της μέ τήν λεγομένην «μετανεωτερικότητα».

Αἱ σφροδρότεροι ἀμφισβητήσεις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου προέρχονται σήμερον ἀπό τάς μή χριστιανικές θρησκείας. Πιθανώτατα, τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τό δυσκολώτερον πρόβλημα, τό ὅποιον ἐκλήθησαν μέχρι σήμερον νά ἀντιμετωπίσουν αἱ θρησκευτικά αὐταῖ παραδόσεις. Αὗται χαρακτηρίζουν τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ὡς δυτικόν πολιτισμικόν ἀγαθόν, ὡς ἔχοντα χριστιανικές ρίζας, ὡς ἔκφρασιν ἀτομοκεντρικῆς ἀνθρωπολογίας καί ὡς ἀρρήκτως συνδεδεμένα μέ τήν ἐκκοσμικέυσιν καί τά ἀθεϊστικά κινήματα, ὑποστηρίζουν δέ ὅτι αὐτά χρησιμοποιοῦνται ὡς ὄχημα διεισδύσεως δυτικῶν πολιτισμικῶν ἀξιῶν εἰς τόν ὑπόλοιπον κόσμον.

Προφανῶς, ἡ συνάντησις τῶν μή χριστιανικῶν θρησκειῶν μέ τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλει νά ἀποκτήσῃ διαφορετικήν χροιάν, ὥστε νά καταστῇ δυνατή ἡ ὑπέρβασις προκαταλήψεων καί νά ἀναδειχθῇ ἡ κοινή μέριμνα ἀνθρωπιστικῶν κινήματων καί θρησκειῶν διά τήν προστασίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καί τῆς εἰρήνης. Δέν ὑπάρχει ἐναλλακτική ἐπιλογή ἔναντι τοῦ σοβαροῦ διαλόγου, ὁ ὅποιος εἶναι βέβαιον ὅτι θά ἐμπλουτίσῃ καί τάς θρησκείας καί τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτως ἢ ἄλλως, ἐάν ἀναλογισθῶμεν τάς δυσκολίας, τάς ὁποίας εἶχεν ἡ συνάντησις τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τήν νεωτερικότητα καί τά προβλήματα τοῦ διαλόγου τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, θά κατανοήσωμεν, ὅτι ἡ πρόοδος εἰς τήν συνάντησιν τῶν μή χριστιανικῶν θρησκειῶν μέ τά νεωτερικά ἀνθρωπιστικά κινήματα θά ἀπαιτήσῃ χρόνον, πολλήν προσπάθειαν καί ὑπομονήν.

Κατακλείοντες, ἐπιθυμοῦμεν νά προσθέσωμεν ὀλίγας σκέψεις ἐπί τοῦ θέματος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τόν πυρῆνα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Σοβαρόν ἐμπόδιον εἰς τήν ὀρθήν κατανόησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ δικαιώματος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἀποτελεῖ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἐδῶ πρόκειται περὶ δυτικογενοῦς ἀτομικοῦ δικαιώματος, διαβρωτικοῦ διά τάς μή δυτικές κοινοτικές παραδόσεις. Μία ἄλλη ἔνστασις, ἡ ὅποια διατυποῦται ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων, ἀφορᾷ εἰς τήν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ οὐδετε-

ροθρήσκου κράτους καί ὁ φόβος ὅτι αὐτή κινδυνεύει νά περιθωριοποιηθῇ. Ἐκφράζεται, ἐπίσης, ἡ ὑποψία ὅτι, εἰς τό οὐδετερόθρησκον κράτος, αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας ἐκδυτικοποιοῦνται, γεγονός τό ὁποῖον ὀδηγεῖ εἰς τήν ἀπώλειαν πολυτίμων ὀρθοδόξων παραδόσεων.

Προφανέστατα, τό δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἀποτελεῖ πρόκλησιν διά τās θρησκείας, ἀφοῦ ἀπαιτεῖ ἀπό αὐτάς τήν ἀνοικτοσύνην πρὸς τό διαφορετικόν. Εἶναι, ὅμως, βέβαιον, ὅτι ἡ καταχύρωσις τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ ἀνοίγει θετικάς προοπτικάς διά τήν μαρτυρίαν τῶν θρησκείων εἰς τόν σύγχρονον πλουραλιστικόν κόσμον. Ὡς ἐλέχθη προσφυῶς, διά τās θρησκείας, σήμερον, ὁ πλουραλισμός ἀποτελεῖ μεγαλύτερον πρόβλημα, ἀκόμη καί ἀπό τήν ἐκκοσμίκευσιν. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι, καί εἰς τό θέμα αὐτό, ἡ μόνη ὁδός εἶναι, ὁ εἰλικρινῆς διάλογος τῶν θρησκείων μεταξύ των καί μέ τόν σύγχρονον κόσμον καί τὰ γεννήματά του. Πάντως, τό θέμα τῶν σχέσεων θρησκείων καί δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου εἶναι βέβαιον ὅτι θά παραμείνη καί εἰς τό μέλλον «σημεῖον ἀντιλεγόμενον».

Ἐπί δέ τούτοις, συγχαίροντες τούς ὀργανωτάς τοῦ 4^{ου} Διεθνούς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνθρωπιστικῶν καί Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, μέ θέμα «Δημοκρατία, δικαιώματα καί ἀνισότητες στήν ἐποχή τῆς κρίσης. Προκλήσεις στόν χῶρο τῆς ἔρευνας καί τῆς ἐκπαίδευσης», ὡς καί τοῦ Συμποσίου «Θρησκεία καί ἀνθρώπινα δικαιώματα», εὐχόμενοι δέ ἐπιτυχῆ διεξαγωγήν, σοφάς εἰσηγήσεις, ζωηράς συζητήσεις καί διαβουλεύσεις, καί λυσιτελῆ συμπεράσματα, ἀπονέμομεν ὑμῖν τήν Πατριαρχικήν ἡμῶν εὐλογία καί ἐπικαλούμεθα ἐπί πάντας τούς ἀγαπητούς συνέδρους τήν ζεῖδωρον χάριν καί τό ἀμέτρητον ἔλεος τοῦ πλουτίσαντος τόν πτωχεύσαντα Ἀδάμ, διδάξαντος αὐτῷ «τά δικαιώματα τοῦ Θεοῦ», ἡγουν τά σωτηριώδη προστάγματά Του, καί φωτίσαντος τά σύμπαντα ἐν τῇ ἐνδόξῳ Ἀναστάσει Αὐτοῦ, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ «μεθ' ἡμῶν» καί «ὑπέρ ἡμῶν».

Βίη' Απριλίου κζ'
Ἐπισημοποιήσας
ὁ Πάτρις ἀπό
Διάωρος θρός Θεόν εὐχέται β.